

ЩОДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРОФСПІЛОК ТА ОРГАНІЗАЦІЙ КОЛЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Олена Штефан,
*завідувач відділу авторського права і суміжних прав
НДІ інтелектуальної власності АПрН України,
кандидат юридичних наук, доцент*

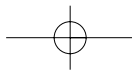
На сьогоднішній день у сучасній спеціальній літературі, що присвячена проблемам права інтелектуальної власності, значне місце займають питання правового статусу суб'єктів авторського права і суміжних прав, способи захисту їх прав та інтересів, правовий режим об'єктів авторського права і суміжних прав. Розглядаючи інститут представництва суб'єктів авторського права і суміжних прав, більшість дослідників приділяли увагу аналізу правового статусу творчих спілок, організацій колективного управління, при цьому лишаючи без уваги ще один орган, що виконує представницькі функції та який може здійснювати захист професійних інтересів творчих працівників — профспілки. У цій статті ми проаналізуємо особливості правового статусу профспілок і організацій колективного управління, що дозволить сформулювати висновки щодо характерних рис, притаманних цим організаціям, та визначити в чому полягає відмінність профспілок та організацій колективного управління як представників інтересів своїх членів, а також відповісти на запитання: чи мають право профспілки представляти інтереси суб'єктів авторського права і суміжних прав, управляючи їх

майновими правами щодо об'єктів авторського права і суміжних прав.

Перш за все, необхідно розглянути підстави утворення профспілок та організацій колективного управління.

Так, відповідно до Конституції України, Кодексу законів про працю України (далі — КЗпП України) та Закону України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності" громадяни України мають право на основі вільного волевиявлення без будь-якого дозволу створювати професійні спілки з метою представництва, здійснення і захисту своїх трудових та соціально-економічних прав та інтересів, вступати до них та виходити з них на умовах і в порядку, визначених їх статутами, брати участь у роботі професійних спілок (ч. 1 ст. 243 КЗпП України).

Згідно із ст. 1 Закону України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності" від 15 вересня 1999 року № 1045-XIV під професійною спілкою (далі — профспілкою) законодавець розуміє добровільну неприбуткову громадську організацію, що об'єднує громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їх професійної (трудової) діяльності (навчання). Тобто, вказує

АВТОРСЬКЕ ПРАВО

на три основні ознаки профспілки: 1) створюється на засадах добровільності; 2) є неприбутковою громадською організацією; 3) об'єднує громадян за родом їх професійної (трудової) діяльності або навчання.

Зміст першої ознаки законодавець розкриває у ст. 6 зазначеного Закону України. Так, громадяни України мають право на основі вільного волевиявлення без будь-якого дозволу створювати профспілки, вступати до них та виходити з них на умовах і в порядку, визначених їх статутами, брати участь у роботі профспілок. Проте іноземні громадяни та особи без громадянства не можуть створювати профспілки, але можуть вступати до профспілок, якщо це передбачено їх статутами.

Профспілки як громадська організація не мають на меті отримання прибутків.

Згідно із наступною ознакою профспілки утворюються громадянами, які повинні працювати на одному підприємстві, установі, організації та підприємстві або займатися однаковою трудовою діяльністю.

В той же час у ст. 7 Закону України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності" встановлюються певні вимоги до члена профспілки. Так, членом профспілки можуть бути:

- 1) особи, які працюють на підприємстві, в установі або організації, незалежно від форм власності і видів господарювання, у фізичної особи, яка використовує найману працю;
- 2) особи, які забезпечують себе роботою самостійно;
- 3) особи, які навчаються в навчальному закладі;
- 4) особи, зайняті творчою діяльністю, члени фермерських господар-

ств, фізичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності;

5) особи, які навчаються у професійно-технічних або вищих навчальних закладах;

6) особи, які звільнилися з роботи чи служби у зв'язку з виходом на пенсію або які тимчасово не працюють.

Щодо осіб, вказаних у п.п. 4-6, то можливість бути членом профспілки повинна бути прямо вказана у статуті профспілки. Водночас, виходячи із п. 4, особи, які зайняті творчою працею, тобто автори творів науки, літератури, мистецтва тощо можуть створювати в установі, організації профспілки, а також бути їх членами.

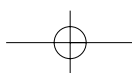
Проте, творчі працівники на сьогоднішній день здебільшого працюють не за трудовим договором (контрактом), а за договорами підряду або ж самі реалізують результати своєї інтелектуальної творчої праці, наприклад, укладаючи договір купівлі-продажу картини або ж видавничий договір.

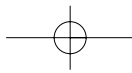
Тому законодавець, згідно із ч. 1 ст. 45 Закону України "Про авторське право і суміжних прав" від 23 грудня 1993 року № 3792-ХІІ, надав можливість суб'єктам авторського права і суміжних прав управляти своїми правами:

- а) особисто;
- б) через свого повіреного;
- в) через організацію колективного управління.

Під суб'єктами авторського права розуміється автор твору, тобто фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір (ст. 1, 7 зазначеного Закону).

Згідно із ст. 37 зазначеного Закону суб'єктами суміжних прав є — виконавці творів, їх спадкоємці та

АВТОРСЬКЕ ПРАВО

особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо виконань; виробники фонограм, їх спадкоємці (правонаступники) та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо фонограм; виробники відеограм, їх спадкоємці (правонаступники) та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо відеограм; організації мовлення та їх правонаступники.

Організації колективного управління створюються суб'єктами авторського права і (або) суміжних прав на добровільній основі, не маючи на меті отримання прибутку та мають статус юридичної особи згідно із законом. Також допускається утворення окремих організацій, які управляють певними категоріями майнових прав певних категорій суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав, або організацій, які управляють різними майновими правами в інтересах різних категорій суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав (ч.ч. 2, 3 ст. 47 зазначеного Закону).

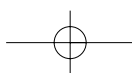
Права, що належать суб'єктам авторського права, законодавець класифікує на особисті немайнові та майнові права автора. Так, до особистих немайнових прав автора, згідно із ст. 14 зазначеного Закону належать: право на ім'я, право авторства та право на недоторканість твору. При цьому особисті немайнові права автора не можуть відчужуватись (передаватись) іншій особі. До майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право), згідно із ст. 15 зазначеного Закону, належать: виключне право на використання твору та виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами. На відміну від особистих немайнових прав май-

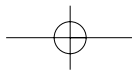
нові права автора (чи іншої особи, яка має авторське право) можуть бути передані (відчужені) іншій особі згідно з положеннями ст. 31 зазначеного Закону (тобто, шляхом укладення авторського договору), після чого ця особа стає суб'єктом авторського права.

Деяке по-іншому законодавець підходить до визначення особистих немайнових прав та майнових прав суб'єктів суміжних прав, враховуючи їх специфіку. Так, згідно із ст. 38 зазначеного Закону, до особистих немайнових прав виконавця належать права вимагати: визнання того, що він є виконавцем твору; щоб його ім'я або псевдонім зазначалися чи повідомлялися у зв'язку з кожним його виступом, записом чи виконанням (у разі, якщо це можливо); забезпечення належної якості запису його виконання і протидії будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій суттєвій зміні, що може завдати шкоди його честі та репутації. Виробник фонограми, виробник відеограми мають право зазначати своє ім'я (назву) на кожному носії запису або його упаковці поряд із зазначенням авторів, виконавців і назв творів, вимагати його згадування у процесі використання фонограми (відеограми). Організація мовлення має право вимагати згадування своєї назви у зв'язку із записом, відтворенням, розповсюдженням своєї передачі і публічним повторним сповіщенням її іншою організацією мовлення.

Майновим правом виконавців, згідно із ст. 39 зазначеного Закону, є їх виключне право дозволяти чи забороняти іншим особам:

а) публічне сповіщення своїх незафіксованих виконань (прямий ефір);

АВТОРСЬКЕ ПРАВО

б) фіксацію у фонограмах чи відеограмах своїх раніше незафіксованих виконань;

в) відтворення (пряме і(або) опосередковане) своїх виконань, зафіксованих без їх згоди у фонограмі чи відеограмі, чи за їх згодою, але якщо відтворення здійснюється з іншою метою, ніж та, на яку вони дали свою згоду;

г) розповсюдження своїх виконань, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі, шляхом першого продажу або іншого передання права власності у разі, коли вони при першій фіксації виконання не дали дозволу виробнику фонограми (виробнику відеограми) на її подальше відтворення;

д) комерційний прокат, майновий найм своїх виконань, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі, якщо при фіксації не було їх згоди на комерційний прокат і майновий найм, навіть після розповсюдження виконань, здійсненого виробником фонограми(відеограми) або за його дозволом;

е) розповсюдження своїх виконань, зафіксованих у фонограмах чи відеограмах, через будь-які засоби зв'язку таким чином, що будь-яка особа може отримати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час за її власним вибором, якщо при першій фіксації виконання не було згоди виконавців на такий вид розповсюдження.

Майнові права виконавців можуть передаватися (відчужуватися) іншим особам на підставі договору.

До майнових прав виробників фонограм і виробників відеограм належить, згідно із ст. 40 зазначеного Закону України, їх виключне право на використання своїх фонограм, відеограм і виключне право дозволяти чи забороняти іншим особам:

а) відтворення (пряме і(або) опосередковане) своїх фонограм і відеограм у будь-якій формі і будь-яким способом;

б) розповсюдження серед публіки фонограм, відеограм та їх примірників шляхом першого продажу або іншого передання права власності;

в) комерційний прокат фонограм, відеограм та їх примірників, навіть після їх розповсюдження, здійсненого виробником фонограми чи відеограми або за їх дозволом;

г) публічне сповіщення фонограм, відеограм та їх примірників через будь-які засоби зв'язку таким чином, що будь-яка особа може отримати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час за її власним вибором;

д) будь-яку видозміну своїх фонограм, відеограм;

е) ввезення на митну територію України фонограм, відеограм та їх примірників з метою їх поширення серед публіки.

Майнові права виробників фонограм і виробників відеограм можуть передаватися (відчужуватися) іншим особам на підставі договору.

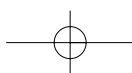
До майнових прав організацій мовлення, згідно із ст. 41 зазначеного Закону України, належить їх виключне право на використання своїх програм будь-яким способом і виключне право дозволяти чи забороняти іншим особам:

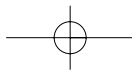
а) публічне сповіщення своїх програм шляхом трансляції і ретрансляції;

б) фіксацію своїх програм на матеріальному носії та їх відтворення;

в) публічне виконання і публічну демонстрацію своїх програм у місцях з платним входом;

Організація мовлення також має право забороняти поширення на те-

О. Штефан

АВТОРСЬКЕ ПРАВО

риторії України чи з території України сигналу із супутника, що несе їх програми, розповсюджуючим органом для якої цей сигнал із супутника не призначався.

Майнові права організації мовлення можуть передаватися (відчуватися) іншим особам на підставі договору.

Виходячи із вищевикладеного можна зробити такі висновки.

По-перше, згідно із національним законодавством і профспілки, і організації колективного управління мають загальні риси — є об'єднаннями громадян, що створюються на добровільній основі та не мають на меті одержання прибутку.

По-друге, підставою для здійснення представництва та захисту прав профспілками є, перш за все, членство в цих організаціях, натомість, підставою для здійснення представництва щодо управління авторським правом і суміжними правами організацією колективного управління є договір.

Найбільш суттєва відмінність профспілок від організацій колективного управління полягає у завданнях і функціях цих громадських організацій.

Відповідно до ч. 1 ст. 2 Закону України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності" метою профспілки є здійснення представництва та захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів членів профспілки.

Під "представництвом" розуміється правовідносини, в яких одна сторона (представник) зобов'язана або має право вчиняти певні дії від імені другої сторони, яку вона представляє.

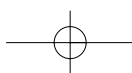
Згідно із ч. 2 ст. 243 КЗпП України та ч. 2 ст. 13 Закону України

"Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності" держава визнає професійні спілки повноважними представниками працівників і захисниками їх трудових, соціально-економічних прав та інтересів в органах державної влади та місцевого самоврядування, у відносинах з власником або уповноваженим ним органом, а також з іншими об'єднаннями громадян.

Під "захистом" розуміється застосування передбачених законом заходів з метою забезпечення прав особи, що здійснюється за допомогою заходів матеріально-правового і процесуально-правового характеру.

Згідно із Конституцією України та Кодексом законів про працю України до трудових прав та інтересів можна віднести: свободу праці; заборону дискримінації у сфері трудових відносин; рівність прав та можливостей працівників; недопущення погіршення становища працівника порівняно із рівнем, передбаченим законодавством; забезпечення права на охорону здоров'я у процесі праці, на справедливі умови праці; забезпечення права працівника на своєчасну і в повному розмірі виплату заробітної плати, не нижчу від визначеної законом; соціальний захист; забезпечення права працівника на захист трудових прав та свобод. Як бачимо серед переліку трудових прав та інтересів працівника законодавець вказує й деякі соціально-економічні права та інтереси.

Безпосередньо соціально-економічні права громадян полягають у набутті соціальних та матеріальних благ, володінні, користуванні й розпорядженні ними та їхньому захисті або вчиненні певних дій у цій сфері. Згідно із Конституцією України до соціально-економічних прав гро-

АВТОРСЬКЕ ПРАВО

мадян належать права на: працю (ст. 43); відпочинок (ст. 45); на соціальний захист (ст. 46); житло (ст. 47); достатній життєвий рівень (ст. 48); охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (ст. 49) тощо.

В свою чергу під "членом профспілки" законодавець розуміє особу, яка входить до складу профспілки, визнає її статут та сплачує членські внески (ст. 1 зазначеного Закону).

Виходячи із того, що профспілки, їх об'єднання здійснюють представництво і захист трудових, соціально-економічних прав та інтересів членів профспілок в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, у відносинах з роботодавцями, а також з іншими об'єднаннями громадян законодавець у ст.ст. 20-33 Закону України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності" розкриває зміст права прав профспілки на здійснення представництва та захисту трудових і соціально-економічних прав та інтересів її членів.

Безпосередньо зупинимось на положеннях ст. 21 зазначеного Закону, в якій наводиться перелік повноважень профспілки щодо представництва та захисту трудових прав та інтересів громадян. Так, профспілки, їх об'єднання захищають право громадян на працю, беруть участь у розробленні та здійсненні державної політики у галузі трудових відносин, оплати праці, охорони праці, соціального захисту.

Проекти законів, які стосуються соціально-економічних відносин, подаються відповідними органами виконавчої влади з урахуванням пропозицій всеукраїнських профспілок, їх об'єднань.

Проекти нормативно-правових актів, які стосуються трудових відносин або соціального захисту громадян, розглядаються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування з урахуванням думки відповідних профспілок, об'єднань профспілок.

Профспілки, їх об'єднання мають право вносити пропозиції суб'єктам права законодавчої ініціативи і відповідним органам державної влади про прийняття або внесення змін до законів та інших нормативно-правових актів, які стосуються соціально-трудої сфери.

Профспілки, їх об'єднання мають право брати участь у розгляді своїх пропозицій органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а також роботодавцями, їх об'єднаннями, іншими об'єднаннями громадян.

Форми і системи оплати праці, норми праці, розцінки, тарифні сітки, схеми посадових окладів, умови запровадження та розміри надбавок, доплат, премій, винагород та інших заохочувальних, компенсаційних і гарантійних виплат встановлюються підприємствами у колективному договорі з додержанням норм і гарантій, передбачених законодавством, генеральною та галузевими (регіональними) угодами. У разі якщо колективний договір на підприємстві не укладено, власник або уповноважений ним орган зобов'язаний погодити ці питання з профспілковим органом.

Профспілки здійснюють громадський контроль за виплатою заробітної плати, додержанням законодавства про працю та про охорону праці, створенням безпечних і нешкідливих умов праці, належних виробничих та санітарно-побутових

умов, забезпеченням працівників спецодягом, спецвзуттям, іншими засобами індивідуального та колективного захисту. У разі загрози життю або здоров'ю працівників профспілки мають право вимагати від роботодавця негайного припинення робіт на робочих місцях, виробничих ділянках, у цехах та інших структурних підрозділах або на підприємстві в цілому на час, необхідний для усунення загрози життю або здоров'ю працівників.

Профспілки мають право на проведення незалежної експертизи умов праці, а також об'єктів виробничого призначення, що проектуються, будуються чи експлуатуються, на відповідність їх нормативно-правовим актам з питань охорони праці, брати участь у розслідуванні причин нещасних випадків і профзахворювань на виробництві та давати свої висновки про них.

Для здійснення зазначених функцій профспілки, їх об'єднання можуть створювати служби правової допомоги та відповідні інспекції, комісії, затверджувати положення про них. Уповноважені представники профспілок мають право вносити роботодавцям, органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування подання щодо усунення порушень законодавства про працю, які є обов'язковими для розгляду, та в місячний термін одержувати від них аргументовані відповіді.

У разі ненадання аргументованої відповіді у зазначений термін, дії чи бездіяльність посадових осіб можуть бути оскаржені до місцевого суду.

Згідно із ст. 22 зазначеного Закону профспілки, їх об'єднання беруть участь у розробленні державної політики зайнятості населення, державних та територіальних програм

зайнятості, проводять спільні консультації з цих проблем з роботодавцями, їх об'єднаннями, а також з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, пропонують заходи щодо соціального захисту членів профспілок, які вивільняються в результаті реорганізації або ліквідації підприємств, установ, організацій, здійснюють контроль за виконанням законодавства про зайнятість.

Права і повноваження профспілок щодо забезпечення захисту працівників від безробіття та його наслідків визначаються законодавством і колективними договорами та угодами.

У разі, якщо роботодавець планує звільнення працівників через причини економічного, технологічного, структурного чи аналогічного характеру або у зв'язку з ліквідацією, реорганізацією, зміною форми власності підприємства, установи, організації, він повинен завчасно, не пізніше як за три місяці до намічених звільнень надати інформацію про причини наступних звільнень, профспілковим організаціям щодо кількості і категорії працівників, яких це може стосуватися, про терміни проведення звільнень, а також провести консультації з профспілками про заходи щодо запобігання звільненням чи зведенню їх кількості до мінімуму або пом'якшення несприятливих наслідків будь-яких звільнень.

Профспілки мають право вносити пропозиції органам державної влади, місцевого самоврядування, роботодавцям, їх об'єднанням про перенесення термінів, тимчасове припинення або скасування заходів, пов'язаних зі звільненням працівників, які є обов'язковими для розгляду.

АВТОРСЬКЕ ПРАВО

Профспілки, їх об'єднання мають право брати участь і проводити відповідні консультації з питань залучення та використання в Україні робочої сили зарубіжних країн.

Профспілки, їх об'єднання, згідно зі ст. 23 зазначеного Закону, можуть брати участь у визначенні головних критеріїв життєвого рівня, прожиткового мінімуму, а також мінімальних розмірів заробітної плати, пенсій, соціальних виплат, політики ціноутворення, розробці соціальних програм, спрямованих на створення умов, які забезпечують гідне життя і вільний розвиток людини та соціальний захист у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Водночас, в ч. 2 ст. 19 зазначеного Закону передбачено, що у питаннях колективних інтересів профспілки можуть здійснювати представництво та захист інтересів працівників незалежно від їх членства у профспілці. Тобто, профспілки можуть захищати інтереси (але не права) осіб, які не є членами профспілки при наявності двох умов: 1) інтереси особи, не члена профспілки, мають співпадати із колективними інтересами членів профспілки; 2) особа, яка не є членом профспілки, повинна мати правовий статус працівника, тобто бути фізичною особою, яка працює на підставі трудового договору на підприємстві, в установі, організації чи у фізичної особи, яка використовує найману працю (ст. 1 зазначеного Закону).

Також, згідно із ч. 3 ст. 19 зазначеного Закону, профспілки можуть здійснювати представництво та захист й у питаннях індивідуальних

прав та інтересів, але лише своїх членів та у порядку, передбаченому законодавством та статутами організацій.

Профспілки, їх об'єднання мають право представляти інтереси своїх членів при реалізації ними конституційного права на звернення за захистом своїх прав до судових органів, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, а також міжнародних судових установ (ч. 4 зазначеного Закону).

Представництво інтересів членів профспілки у взаємовідносинах з роботодавцями, органами державної влади та органами місцевого самоврядування здійснюється на основі системи колективних договорів та угод, а також відповідно до законодавства.

Таким чином, можна зробити висновок, що профспілки будучи добровільною неприбутковою громадською організацією, що об'єднує громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їх професійної (трудової) діяльності (навчання), здійснює свої функції на підставі трудового законодавства та законодавства із соціального захисту громадян.

Натомість, організації колективного управління мають дещо інші функції аніж профспілки.

Так, організація колективного управління від імені суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав та на основі одержаних від них повноважень, згідно із ст. 49 зазначеного Закону, може здійснювати такі функції:

а) погоджувати з особами, які використовують об'єкти авторського права і(або) суміжних прав, розмір винагороди під час укладання договору;

б) укладати договори про використання прав, переданих в управ-

АВТОРСЬКЕ ПРАВО

ління. Умови цих договорів повинні відповідати положенням ст.ст. 31-33 зазначеного Закону;

в) збирати, розподіляти і виплачувати зібрану винагороду за використання об'єктів авторського права і(або) суміжних прав суб'єктам авторського права і(або) суміжних прав, правами яких вони управляють, а також іншим суб'єктам прав;

г) вчиняти інші дії, передбачені чинним законодавством, необхідні для захисту прав, управління якими здійснює організація, в тому числі звертатися до суду за захистом прав суб'єктів авторського права і(або) суміжних прав відповідно до статутних повноважень та доручення цих суб'єктів.

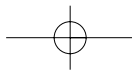
Суб'єкти авторського права і(або) суміжних прав, які не передали організаціям колективного управління повноважень на управління своїми правами, в тому числі щодо збирання винагороди, мають право вимагати від організацій колективного управління, які таку винагороду за використання їхніх творів і об'єктів суміжних прав зібрали, виплати цієї винагороди, а також вилучення своїх творів і об'єктів суміжних прав із дозволів на використання, які надаються організаціями колективного управління шляхом укладання договорів з особами, які використовують ці об'єкти.

Організації колективного управління мають право резервувати на своєму рахунку суми незапитаної винагороди, що надійшла їм від осіб, які використовують об'єкти авторського права і(або) суміжних прав. Після трьох років від дня надходження на рахунок організації колективного управління відповідних коштів суми незапитаної винагороди можуть бути використані для черго-

вих виплат суб'єктам авторського права і(або) суміжних прав або спрямовані на інші цілі, передбачені їх статутами, в інтересах суб'єктів авторського права і суміжних прав.

Виходячи із наведеної характеристики діяльності організації колективного управління, можна зробити висновок, що організації колективного управління, будучи юридичними особами, здійснюють функції щодо управління правами суб'єктів авторського права і суміжних прав, які передані їм на підставі договору та у відповідності із положеннями цивільного законодавства і законодавства у сфері інтелектуальної власності.

Порівнюючи задачі і функції профспілок та організацій колективного управління можна дійти висновку, що ці дві громадські організації за законодавством України відрізняються одна від одної предметом своєї діяльності та повноваженнями, а відтак, профспілки не можуть виконувати функції організацій колективного управління, і навпаки, організації колективного управління не мають права виконувати функції профспілок. Зокрема, природа прав, які представляються та захищаються профспілками відрізняється від природи прав, які перебувають у сфері управління організацій колективного управління. Так, профспілки представляють та захищають трудові та соціально-економічні права, що впливають із трудових правовідносин працівників, які є членами профспілки, а організації колективного управління здійснюють управління майновими правами, що пов'язані із особистими немайновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав щодо користування та роз-

АВТОРСЬКЕ ПРАВО

порядження об'єктами авторського права і суміжних прав.

Відмінність профспілок від організації колективного управління полягає й в обсязі виконуваних ними функцій. У профспілок обсяг функцій значно ширший порівняно з організаціями колективного управління, зокрема, крім представницької функції профспілки мають право брати участь у законопроектній роботі, здійснювати функцію

контролю за діяльністю роботодавця тощо. Організація колективного управління виконує лише функції представництва. Обсяг прав профспілок прямо встановлений законодавством, а обсяг прав організації колективного управління безпосередньо визначається договором, що укладається з автором твору. ♦

ЦІКАВО ЗНАТИ

УЛЮБЛЕНИЙ ВІНАХІД ЕДІСОНА

Томас Едісон був винахідником перших діючих пристроїв для запису та відтворення звуку. В серпні 1877 року в процесі роботи над телефоном, Едісон винайшов фонограф; це й стало предтечею грамофона, патефона і самого звукозапису. Коли пристрій було виготовлено, Едісон налаштував його та голосно вигукнув у різок: "У Мэри был барашек". Потім він перемкнув пристрій, і машина голосно вигукнула ті слова. Помічники Едісона оторопіли від здивування.

Той факт, що електричне світло, телеграф, телефон, динамомашини Едісона були варіантами вже існуючих винаходів, не зменшує ролі винахідника. Проте існують випадки, коли людина знаходить новий шлях, яким ще ніхто не ступав.

Ідея фонографа — машини, яка записувала б, необмежений час зберігала а потім відтворювала людську мову, музику та інші звуки, була абсолютно новою.

Патентне бюро, дотримуючись звичайної процедури, намагалося розшукати прецедент, але не знайшло нічого подібного до винаходу Едісона, хоча деякі вузли конструкції не були новими.

Публіка вперше дізналася про фонограф у 1877 році, коли Едісон показав його друзям. Вони побачили пристрій, який, на їх подив, говорив голосом людини: "Доброе утро! Как поживаете? Как вам нравится фонограф?" Едісон був у захваті від свого винаходу.

19 лютого 1878 року Едісон отримав патент на фонограф.

За матеріалами електронної книги:

Томас Эдисон. Жизнь и творчество величайшего изобретателя в мире [Электронный ресурс]: "Электротехническая библиотека" — режим доступа к книге: <http://electrolibrary.narod.ru/>

